

Cantar per amor a l'art

El tenor Carlos Cosías i la soprano Rocío Martínez assajant. El Teatre del Liceu rep enguany Cosías amb Lucía de Lamemor, de Donizetti.

Són joves i els agrada la música. Tant que pretenen viure'n. Tanmateix, no tenen una banda ni somnien de guanyar un Grammy. Són cantants d'òpera. El seu món és la disciplina de les classes i la lluita per trepitjar un escenari.

El món de l'òpera és moda. Potser la reconstrucció del Teatre del Liceu hi té alguna cosa a veure. Potser és que avui els cantants necessiten els mitjans, tant o més que una veu bonica per a pujar a un escenari. El fet és que l'òpera s'ha acostat a tots els públics i el lema del teatre barcelonès, "el Liceu de tots", comença a complir-se.

Tanmateix, els focus i els aplaudiments no arriben a un petit racó de l'escenari. Un racó que queda amagat en el record dels qui un dia van ser aprenents i avui són estrelles. Un espai in-

visible per al públic. Allí viuen joves cantants que comparteixen els disgustos i les il·lusions dels inicis.

Com molts dels qui comparteixen la passió per l'òpera, Ulises Ordúñez va arribar al món del bell cant per casualitat. "La primera vegada que vaig trepitjar un teatre va ser perquè la meua núvia em va convidar a veure un ballet. Quan vaig veure aquells vestits, els llums i la màgia de l'espectacle em vaig dir: jo vull pujar aquí dalt, i vaig decidir aprendre a ballar".

Però encara que a Cuba es naix

amb el ritme al cos, 18 anys en són massa per a posar-se a estudiar dansa, així Ordúñez es va dir: "Si no puc ballar, em posaré a cantar", i va buscar algú que l'ensenyés. Des que s'ho va proposar, aquest bariton ha cantat en el cor de l'Ópera Nacional de Cuba i en la Compañía Lírica Nacional de la Zarzuela, a Madrid.

Del supermercat al Liceu. Carlos Cosías ja sabia cantar aquell estiu que va decidir treballar i estalviar uns quants diners abans d'anar-se'n al servei mili-

tar. El que no sabia és que les balades d'Elvis, amb què delectava els seus companys del supermercat, el portarien al Teatre del Liceu.

Fou una finestra indiscreta, oberta per la xafogor, la que va fer que Maribel de Arqué descobrís Cosías. "Quan vaig sentir que algú preguntava qui cantava cada matí, vaig pensar en l'esbranc estereofònic que em causaria", diu Cosías, "però la senyora De Arqué, que era veïna i membre del cor del Teatre del Liceu, em va preguntar si no havia pensat mai de dedicar-me a cantar".

Encara que en aquell temps la seva primera destinació fou la garita d'una caserna, a partir d'aquell dia, la vida de Cosías iniciaria un llarg viatge amb parada al Festival de Salzburg i el Concurs Internacional Plácido Domingo d'Hamburg. Enguany és el Teatre del Liceu qui el rep amb Lucia de Lamemor, de G. Donizetti.

Es distinta la història d'altres cantants que, com Elisa Vélez, van néixer amb música de fons. Vélez és una soprano lleugera, natural de Las Palmas de Gran Canària, que es va passar la infantesa recorrent les illes amb el grup de folclore familiar. Potser per això no és casualitat que una professora de música l'animés a estudiar solfeig després d'haver-la sentida cantar. Gràcies a les seves qualitats vocals, va ingressar en el conservatori de Las Palmas als dotze anys, una edat en què ja no s'accepten alumnes. Avui, Vélez es guanya la vida com a cantant. Ha participat en muntatges d'Opera Mobile i de Via Musical i ha guanyat el tercer premi del II Certamen de Cant Manuel Ausensi.

El primer pas que han de fer tots els qui arriben a aquest racó de l'escenari, encantats per la màgia de l'òpera, és buscar mestre. Tant se val que arribessin per casualitat o per tradició, una vegada allí el treball és la llei i aquesta és igual per a tots. S'ha d'educar la veu i això suposa aprendre a tocar un instrument complex: el cos humà.

Trobar un mestre de cant no és

fàcil. No només perquè no apareixen en les *Pàgines grogues* ni hi ha registres o directoris, sinó perquè escollir mestre és la decisió més important en la vida d'un cantant. El mestre té la responsabilitat de fer l'instrument, de modelar la veu. Una mala tècnica pot arruïnar una carrera. "Si no fos per les veus que es fan malbé, a l'estat espanyol hi hauria molt bons cantants, perquè hi ha bones veus", diu Carlos Cosías, "però hi ha molt d'ignorant fent classes", afegeix.

Educar la veu. Durant els primers anys, els cantants són cecs que necessiten un pigall que els ajude a descobrir la veu, a reve-

ORIOI CLAVERA

lar el misteriós món de les sensacions que es crea en cantar. "Un pintor pot traçar una línia i tu intentar imitar-lo, però, com imites l'obertura del diafragma? Has d'experimentar-ho, sentir-ho", diu Cosías. Les classes de cant són laboratoris on els cantants experimenten per a trobar la fórmula màgica que els ajudi a treure un peu del racó i els acosti a l'escena. Una classe no dura més d'una hora per a no forçar la veu, i el preu oscil·la entre les 6.000 i les 20.000 pessetes. Però no només s'ha de ser un bon pedagog, sinó que s'ha d'haver sigut artista per a transmetre l'ofici que et dona l'escena.

Això és el que intenta fer Matilde Pinkas, catedràtica de cant de l'Acadèmia Estatal Superior de Sofia, des que va arribar a Sabadell fa ara cinc anys. Retirada, després de quaranta anys als escenaris, Maty, com li diuen els seus alumnes, va venir a Catalunya davant la insistència d'uns estudiants catalans que l'havien tinguda de professora a Bulgària.

Quan Beatriz Jiménez va conèixer Maty, era una estudianta de cant acabada de llicenciar en dret. Avui, un any després, Beatriz Jiménez és una advocada que es passeja amb la calavera de Hamlet pel Registre de la Propietat de Sabadell, on sol anar abans

Dalt, per manca d'oportunitats als grans teatres lírics, Beatriz Jiménez entrena la veu amb l'Avemeria de Schubert en alguns casaments. A sota, el diapasó, eina de músics i cantants.

ORIOI CLAVERA

Dalt a l'esquerra, el tenor Salvador Carbó preparant-se abans d'un concert. A la dreta, Carbó cantant amb la Polifònica de Puig-reig i l'Orquestra Simfònica de les Balears-Ciutat de Palma al XX Festival Internacional de Músiques de Torroella de Montgrí (agost del 2000). A sota, Carbó després del concert que va fer al festival.

d'assistir a les classes de cant. "A més d'ensenyar-me a cantar, Maty m'ha ensenyat què és ser artista. El canvi més important no ha estat el de la meua veu, sinó el del meu cap", diu Beatriz Jiménez. Tal vegada per això ara s'està plantejant fer el salt, que en el seu cas no és abandonar el racó d'aprenentatge i abordar els escenaris, sinó decidir-se a dedicar-se a la música per complet.

Els estudiants de cant de qual-sevol conservatori han d'estudiar no sols els cinc cursos de solfeig i els vuit de cant, sinó que se'ls exigeix el grau mitjà de piano, que són sis cursos més. A més d'harmonia, estètica, formes i història de la música, entre d'altres. Una completa formació que, en el grau superior, equival a una llicenciatura universitària des de la Llei Orgànica 1/1990 del 3

d'octubre. Però la dificultat està quan en acabar els estudis volen pujar a un escenari.

Als Països Catalans, i a la resta de l'estat, els teatres segueixen el model italià o de temporada, cosa que significa que cada teatre munta els espectacles contractant els cantants d'acord amb la representació. I el públic vol estrelles. L'excessiva grandesa d'aquests teatres impedeix acollir joves cantants. A Alemanya o centreuropa els teatres són de repertori i hi ha companyies estables. La gran afició en aquests països permet mantenir el model i donar oportunitats als qui comencen.

Els cantants necessiten els escenaris per a formar-se com a actors, ja que en els plans d'estudi no s'inclouen assignatures en què s'aprenui interpretació i escena. Però, sobretot, els escena-

ris són els que donen a conèixer els artistes.

La primera oportunitat. Mentre s'alçava el Teatre del Liceu, nous espais han acollit l'activitat operística i han sorgit experiències que intenten pal·liar aquesta situació. És el cas del Teatre Principal en què, per segon any, s'han representat òperes bufes en català interpretades per joves cantants. Un altre lloc en què es poden escoltar veus joves és el teatre La Faràndula de Sabadell, que des de la inauguració, fa quinze anys, ha donat suport als artistes novells.

Tanmateix, són poques les oportunitats que troben els cantants per treballar. Hi ha distintes maneres d'arribar a un escenari. Una són els càstings, que no estan gaire de moda a l'estat espanyol. L'altra són les relacions, molt més habituals. La tercera és la reputació i costa guanyar-la. Una forma de fer-ho, davant la manca de muntatges, són els concursos, encara que a la majoria de cantants no els fan el pes.

Elisa Vélez, la soprano canària, ha guanyat el tercer premi del II Certamen Manuel Ausensi, més conegut com el "concurs Corte Inglés", perquè és aquesta empresa la que reparteix dos milions de pessetes en premis. "El mateix fet de jutjar és injust. En cinc minuts és molt difícil avaluar una carrera d'anys -diu Vélez-, encara que com a mínim t'escolten i això ja és positiu, perquè el teu nom comença a sonar", afegeix.

Qui també sap què són els nervis dels concursos és M. Carmen Montoya, una jove pamplonesa alumna de Maty Pinkas, que ja ha guanyat tot de premis. El 1993 va guanyar el Concurs Internacional Francesc Vinas, un dels més prestigiosos. Un any després, Montoya era becada per a estudiar a l'Escola Superior Reina Sofia de Madrid, sota les ordres d'Alfredo Kraus. El 1995 va debutar a Las Palmas amb un paper en *Macbeth*, però malgrat aquest currículum encara no ha triomfat als escenaris, cosa que

ORIOI CLAVERA

Kontraveus

Kontraveus és una companyia d'Òpera independent que començà a actuar regularment a Barcelona el 1996. En aquests quatre anys ja ha fet més de quatre-cents concerts (cada dijous actua a l'Espai Barroc, al Palau Dalmases, i cada diumenge, a Luz de Gas). La companyia no solament ofereix el treball propi de cada cantant, ans també s'encarrega del joc escènic i musical dels concertants.

Actualment formen la companyia Joana Fuentes, David Granato, Anna Crexells, Joan Salas, Tina Gorina, M. José Ibáñez, Andrea Hernández, Saskia Bouma, Xavier Moreno, Baron Colleman, Guillermo Morlino i Toni Marsot.

indica que els concursos no són la panacea.

"Són certàmens molt relatius, perquè moltes vegades competim nois i noies, i són tipus de veus impossibles de comparar. A més, molts participants són alumnes dels membres del jurat, així que és fàcil pensar malament quan un d'ells guanya", diu Montoya. A pesar de la decepció, Maty prepara *Carmen* per al Concurs Internacional Karl Orff, que se celebra l'any 2000 a Sofia.

Els concursos moderen els nervis dels cantants, com fa el foc amb el ferro al fornall. Però són les dificultats les que forgen el caràcter, i d'això en sap molt Ulises Ordúñez, el baríton cubà. Quan se li va acabar el contracte en el cor de l'Òpera Nacional de Cuba, no s'ho va pensar dues vegades. No volia allunyar-se del teatre, així que va continuar-hi,

però treballant d'electricista. Entre cables i bombetes anava aprenent-se els papers.

El 1993 va arribar a l'illa el director italià Tato Russo buscant cantants per a una gira i tampoc no va dubtar a presentar-se a una audició. "Jo era novell i no tenia res a perdre. Quan Russo em va demanar que li posés més expressivitat a l'ària de *Carmen* que havia cantat, vaig pujar al piano i em vaig posar a ballar, amb dos ganivets com si fossin banderilles!". D'aquesta manera, Ordúñez se'n va anar a Itàlia, i després a Madrid, on va treballar en un local de copes en què es feien recitals d'òpera, el Mr. Seller, fins que va aconseguir fer-se lloc en la Companyia Lírca de Zarzuela.

"La sarsuela m'agradava molt, però treballava dos mesos i en descansava vuit, i així no es pot viure". Ordúñez ha deixat de ser-

vir copes, encara que continua cantant en un local de Vilanova i la Geltrú. Ja no canta àries dalt del piano, però desplega els seus encants per a seduir el públic que assaboreix xulles amb creïlles.

Amb jovial desimboltura, igual canta òpera que cançons de Moncho en un perfecte català del tròpic. Aquest treball i algunes feines com a electricista li permeten pagar-se les classes de cant. "Jo vull viure d'açò, però si la vida m'ofereix una altra cosa, també seré feliç. Sé adaptar-me a les circumstàncies".

Al racó amagat de l'escenari, els llums són els d'un fanalet d'il·lusió. Les joves aguaiten des de darrere del teló i, de sobte, la penombra es converteix en un dia resplendent.

Dalt, Joana Fuentes i Xavier Moreno es preparen abans del concert de Kontraveus al terrat de la Pedrera de Barcelona. A sota, a l'esquerra, els components de Kontraveus es preparen abans del concert. A la dreta, Toni Marsot durant aquest concert.

Elena Rodríguez /
Agència Zoom